

KORNAI JÁNOS

Professor of Economics Emeritus
Harvard University és Budapesti Corvinus
Egyetem

A PUHA KÖLTSÉGVETÉSI KORLÁT

Háttéranyag:

Kornai János, Eric Maskin és Gérard Roland (2004): A puha költségvetési korlát

Journal of Economic Literature és *Közgazdasági Szemle*

Megtalálható a szerző honlapján: www.kornai-janos.hu

A PUHA KÖLTSÉGVETÉSI KORLÁT (PKK) JELENSÉG LEÍRÁSÁBAN HASZNÁLT NÉGY ALAPFOGALOM

kimentett szervezet

kimentő szervezet

pénzügyi baj

kimentés (bail-out)

KIMENTETT SZERVEZET

- for-profit vállalat
- bank, pénzügyi szervezet
- non-profit szervezet (pl. kórház, iskola)
- háztartás
- helyi önkormányzat (*local government*, Magyarországon önkormányzat)
- központi kormány

KIMENTŐ SZERVEZET

- központi kormány
- helyi önkormányzat
- pénzügyi szervezetek együttese
- nemzetközi szervezet

PÉNZÜGYI BAJ

Pénzügyi katasztrófa vagy katasztrófa-közeli helyzet

Többféle formában:

- tartós, nagy és növekvő veszteség
- fizetéseképtelenség (cashflow szinten)
- adós nem tud fizetni a hitelezőnek
- adósságspirál
- államcsőd

KIMENTÉS (bail-out)

- támogatás (*subsidy*), egyszeri vagy rendszeres
- soron kívüli hitel
- adósság-elengedés vagy átütemezés
- ha az outputot pénzért értékesítik, adminisztratív áron: áremelés
- adóelengedés vagy adófizetés halasztása

A PKK SZINDRÓMA

Megkülönböztetjük

az egyszeri PKK ESEMÉNYT
a PKK SZINDRÓMÁTÓL

A szindróma kialakulása:

A PKK esemény többször ismétlődik, a szervezet számít rá

Beépül a várakozásai közé (*expectation*)

Ez módosítja a viselkedését:

- könnyelműbben költekezik
- tompul az ár- és költségérzékenység
- a figyelem átrendeződése: „bevágódni” a potenciális kimentő szervezetnél

KŐKEMÉNY KÖLTSÉGVETÉSI KORLÁT

XIII. század, angol kereskedelmi törvény
(*Lex mercatoria, Law Merchant*):

- 1) Az adósság megfizetésének elmulasztása esetén – ingóságok elkobzása
- 2) „*És ha az adósnak nincs ingósága, amelyből a tartozása fedezhető, akkor a testét meg kell ragadni, akárhol is található, és börtönben kell tartani mindaddig, amíg ő maga, vagy az ő nevében barátai meg nem egyeztek [a hitelezővel].*”

A KÖLTSÉGVETÉSI KORLÁT PUHULÁSÁNAK TENDENCIÁJA

1. Szankciók enyhülése

2. Az adósság megfizetéséért való egyéni felelősség korlátozása

- korlátolt felelősségű társaság megjelenése
- tulajdon és menedzsment szétválása
- bíróság által elrendelt csőd, csődbiztos kirendelése

Nem fizet saját zsebéből az, aki a vállalatot a katasztrófába vezette

A KÖLTSÉGVETÉSI KORLÁT PUHULÁSÁNAK TENDENCIÁJA

(folyt.)

3. Az adósság megfizetésének elmulasztása
– nem szégyen

Fizetési erkölcs fellazulása

Mindezt fokozza:

4. A kormány, amelynek a magánszerződés teljesítését ki kellene kényszerítenie - kimentésekkel aláássa a hitelszerződés tekintélyét

KIMENTÉS ÉS KONSZOLIDÁCIÓ

Gyakori:

Egyszeri mentőkötél – de utána
újrakeletkezik

A KIMENTÉS DILEMMÁJA

Nem sugalmazom: mindenképpen magára hagyni

Dilemma!

Ha nem mentik ki ---

- közvetlen hatás:
a háztartásra
a vállalatra
- továbbgyűrűző hatások:
makroökonómiai hatások
politikai hatások

A KIMENTÉS DILEMMÁJA

(folyt.)

Ha kimentik, szankciók és konszolidálás nélkül ---

- „pedagógiai hatás”: erősödik a PKK szindróma
- újrameletkezik a pénzügyi baj
újra kell kimentés
függőség attól, aki rendszeresen kimenti

PKK-DILEMMA – ALAPVETŐ ÉRTÉKEK DILEMMÁJA

Szolidaritás, segíteni a gyengéken vs. a gazdaság dinamizmusa és növekedése

Kimentés : rövid távon népszerű
hosszú távon aláássa a bizalmat,
üzleti morált,
szerződés tekintélyét,
jogbiztonságot

A PKK SZINDRÓMA FELERŐSÖDÉSE MAGYARORSZÁGON (2011-2013)

- devizahitelesek kimentése
- veszteséges vállalatok (egy részüket utána államosítják)
- kórházak, iskolák, egyetemek (centralizáláshoz kapcsolódva)
- önkormányzatok (centralizáláshoz kapcsolódva)

KÜLFÖLDÖN (2011-2013)

- görög állam kimentése
- spanyol bankok kimentése

KUTATÁSI FELADATOK

Sok dimenzió, több érintett diszciplína:

- közgazdaságtan (üzleti, pénzügyi és makro-közgazdaságtan)
- szociológia és szociálpszichológia
- etika
- jogtudomány

Multi-diszciplináris téma

A PKK JELENSÉGEK NÉHÁNY JOGI VONATKOZÁSA

- a hitelszerződés kikényszerítésének jogi lehetőségei és a jogi kikényszerítés korlátai
- joghézagok
- a korlátolt felelősség – és a felelősség alóli kibújás
- vállalati csőd – és az újrakezdés jogi korlátai
- eladósodás és „hűtlen kezelés”
- puha költségvetési korlát – és az új Ptk.